UCHWAŁA NR LXXVII/1084/23
RADY MIASTA BIAŁYSTOK

z dnia 18 grudnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026

Na podstawie art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 z późn. zm.[1)]) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.[2)]) w związku z art. 176 pkt 1 oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.[3)]) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Białostocki Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Białegostoku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 r.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Łukasz Prokorym

[1)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 572.
[2)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 572, 1463 i 1688.
[3)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1429.

Załącznik do uchwały Nr LXXVII/1084/23
Rady Miasta Białystok
z dnia 18 grudnia 2023 r.

Białostocki Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026

Spis treści

I. Wstęp

II. Stan demograficzny Miasta Białystok

III. Diagnoza obszaru wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej

1. Analiza celów i osiągniętych wartości wskaźników w latach 2021 i 2022
2. Dominujące problemy w rodzinach wymagających wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych

IV. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej

1. Monitorowanie sytuacji dziecka zagrożonego kryzysem
2. Wsparcie asystenta rodziny
3. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
4. Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających
5. Poradnictwo specjalistyczne
6. Placówki wsparcia dziennego

Praca podwórkowa realizowana przez wychowawcę

7. Potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wsparcia rodziny

V. System pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku

1. Rodzinna piecza zastępcza
2. Wsparcie udzielane rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka
3. Instytucjonalna piecza zastępcza
4. Osoby usamodzielniane
5. Wsparcie udzielane wychowankom usamodzielnianym
6. Potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej

VI. Zmiany w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

1. Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej

2. Polepszenie sytuacji osób pełnoletnich

VII. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku

VIII. Cel strategiczny i cele szczegółowe Programu

IX. Oczekiwane efekty

X. Coroczny limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

XI. Monitoring

XII. Adresaci Programu

XIII. Termin realizacji

XIV. Źródła finansowania

XV. Realizatorzy Programu

XVI. Podstawy prawne

I. Wstęp

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.), zwana dalej ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny, natomiast zgodnie z art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowywanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Białystok jest miastem na prawach powiatu, w związku z czym dla Białegostoku został opracowany program łączący zadania realizowane przez gminę oraz powiat.

W Białostockim Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 zostały uwzględnione potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny przedstawiane corocznie przez Prezydenta Miasta Białegostoku Radzie Miasta Białegostoku oraz potrzeby z zakresu pieczy zastępczej przedstawiane corocznie Radzie Miasta Białegostoku przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku.

Program uwzględnia również obowiązujące od dnia 01.02.2023 r. brzmienie art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a mianowicie konieczność zawarcia planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, planu ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Założenia Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026, podobnie jak programu realizowanego w latach poprzednich, są spójne z wytycznymi Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021 - 2030, a w szczególności celu strategicznego A: Rodzina naturalnym środowiskiem rozwoju.

Niniejszy Program jest też skoordynowany z Programem Pomocy Społecznej Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2024, zwłaszcza w obrębie Zadania 4: Pomoc rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, gdzie jako cel wskazano pomoc rodzinom wykazującym trudności w opiece i wychowywaniu dzieci, których nie są w stanie pokonać samodzielnie oraz wspieranie prawidłowego funkcjonowania dzieci i rodzin.

Założenia przyjęte w Białostockim Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 są zbieżne także z założeniami Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji w Województwie Podlaskim na lata 2023 - 2025 w obszarze: Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami. Obszar ten obejmuje również problematykę pieczy zastępczej, m.in. wskazuje na potrzebę upowszechniania rodzinnej pieczy zastępczej oraz wsparcia rodzin zastępczych.

II. Stan demograficzny Miasta Białystok

Białystok jest stolicą województwa podlaskiego i siedzibą władz ziemskiego powiatu podlaskiego. Zajmuje powierzchnię 102 km^2, wśród miast wojewódzkich jest dziesiąty pod względem liczby ludności i drugi pod względem gęstości zaludnienia. Pełni funkcję administracyjnego, gospodarczego, naukowego i kulturalnego centrum regionu.

W 2022 roku populacja Białegostoku wynosiła 292 600 osób i zmalała o 813 osób w stosunku do 2021 roku, a kobiety stanowiły 53,1% populacji. Ludność Białegostoku stanowiła 25,6% ogólnej liczby ludności województwa podlaskiego.

W strukturze ludności Białegostoku zmniejszył się udział populacji osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności z 59,9% w 2021 roku do 59,2% w 2022 roku. W 2022 roku liczba osób w wieku produkcyjnym wyniosła ok. 173,2 tys., co w ujęciu rocznym oznacza spadek o ok. 2,4 tys. osób. W 2022 roku odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności wzrósł do 18% z poziomu 17,7% w 2021 roku.

W 2022 roku ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła ok. 66,8 tys. osób, czyli o ok. 1000 osób więcej niż w roku poprzednim. Udział w ogólnej populacji ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł z poziomu 22,4% w 2021 roku do 22,8% w roku 2022.

W 2022 roku mieszkańcy Białegostoku zawarli 1 185 małżeństw (w 2021 r.: 1 264), urodziło się 2 693 dzieci (w 2021 r.: 3 051), zmarło 2 948 osób (w 2021 r.: 3 616). W ujęciu rocznym odnotowano spadek liczby zawartych małżeństw o 6,2%. Przyrost naturalny był ujemny i wyniósł -255 osób (w 2021 roku wynosił -565). W ujęciu rocznym odnotowano spadek liczby urodzeń o 11,7% (w 2021 roku o 4,8%) oraz spadek liczby zgonów o 18,5% (w 2021 roku odnotowano wzrost r/r o 16,2%).

Średni wiek mieszkańca Białegostoku wynosi 41,7 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańca województwa podlaskiego, a także średniego wieku mieszkańca Polski. W 2022 roku 17 osobom zostały przesłane listy gratulacyjne z okazji 100-lecia urodzin, przy czym w 2021 roku przesłano ich 14.

Tabela 1
Stan demograficzny Miasta Białegostoku (źródło: Urząd Statystyczny)

	2021 rok	**2022 rok**
Liczba mieszkańców	297 413	296 600
Liczba osób w wieku produktywnym	ok. 175 600	ok. 173 200
Liczba osób w wieku poproduktywnym	ok. 67 800	ok. 66 800
Liczba zawartych małżeństw	1 264	1 185
Liczba urodzeń	3 051	2 693
Liczba zgonów	3 616	2 948

III. Diagnoza obszaru wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej.

Prezentowany Program przedstawia i konkretyzuje sposób działania Miasta Białystok w celu należytego wypełnienia obowiązków wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Celem Programu jest zatem zaplanowanie określonych działań, mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Rodzina może otrzymać wsparcie przez działania: instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających.

Podstawą do zaplanowania działań na kolejne lata były wyniki monitoringu realizacji celów szczegółowych Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 oraz Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2030.

1. Analiza celów i osiągniętych wartości wskaźników w latach 2021 i 2022

Priorytet: Doskonalenie systemu wsparcia rodziny
Podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców:

1. Zapewnienie rodzinom wsparcia w poradniach psychologiczno-pedagogicznych
2. Zapewnienie rodzicom dostępu do specjalistycznego poradnictwa
3. Prowadzenie warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze

Tabela 2
Podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców (źródło: monitoring MSRPS Miasta Białegostoku)

L.p.	Wskaźniki	2021 rok	2022 rok	Ocena osiągniętych wskaźników
1.	Liczba osób objętych wsparciem w poradniach psychologiczno-pedagogicznych	5 051	9 470	Nastąpił wzrost wskaźnika. Wzrosła liczba rodziców objętych wsparciem w poradniach psychologiczno-pedagogicznych.
2.	Liczba udzielonych porad specjalistycznych	9 449	23 412	Znaczący wzrost wskaźnika wynika ze zwiększenia liczby organizacji/instytucji udzielających poradnictwa specjalistycznego.

3.	Liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach i warsztatach podnoszących kompetencje wychowawcze, m. in. „Szkoła dla Rodziców”.	3 098	3 412	Nastąpił wzrost wskaźnika. Wzrosła liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach poszerzających kompetencje wychowawcze.

Priorytet: Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

1. Świadczenie pracy socjalnej rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
2. Obejmowanie rodzin wsparciem asystenta rodziny.
3. Zapewnienie poradnictwa w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.
4. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.
5. Realizowanie Programu „Wychowawca Podwórkowy”.

Tabela 3
Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka (źródło: monitoring MSRPS Miasta Białegostoku)

L.p.	Wskaźniki	2021 rok	2022 rok	Ocena osiągniętych wskaźników
1.	Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną	10 954	9 960	Spadek liczby osób objętych pracą socjalną wynika ze spadku ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej w Białymstoku.
2.	Liczba rodzin objętych asystą rodzinną	240	255	Nastąpił wzrost wskaźnika. Wzrosła liczba rodzin objętych asystą rodzinną.
3.	Liczba porad udzielonych w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.	15	7	Mniejsza liczba kobiet w ciąży wymagała poradnictwa. Nie wpłynął żaden wniosek o koordynację wsparcia asystenta rodziny z ustawy „Za życiem”
4.	Liczba dzieci i młodzieży objętych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego.	514	520	Nastąpił nieznaczny wzrost liczby dzieci i młodzieży korzystających ze wsparcia, mimo iż zamknięto 3 placówki wsparcia dziennego organizacji pozarządowych.

5.	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w Programie „Wychowawca Podwórkowy”	230	255	Nastąpił wzrost wskaźnika. Większa liczba dzieci uczestniczyła w Programie.

2. Dominujące problemy w rodzinach wymagających wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych

Trudności rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych najczęściej są skorelowane z innymi problemami. W rodzinach wymagających wsparcia często występują także ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, przemoc, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, alkoholizm czy narkomania, co nie oznacza, że konieczność wsparcia nie dotyczy również rodzin innych, m. in. o wysokim statusie społecznym.

Tabela 4
Liczba osób/rodzin, które wymagały wsparcia z zakresu pomocy społecznej
(źródło: sprawozdanie z działalności MOPR w Białymstoku)

Przesłanki przyznania pomocy społecznej	**Liczba osób/rodzin w 2021 roku**	**Liczba osób w rodzinach w 2021 roku**	**Liczba osób/rodzin w 2022 roku**	**Liczba osób w rodzinach w 2022 roku**
Ubóstwo	3608	6217	3132	5109
Bezrobocie	2543	5181	2271	4593
Niepełnosprawność	2401	3379	2345	3294
Przemoc	60	187	31	96
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:	553	1828	345	1182
- rodziny niepełne	303	883	174	564
- rodziny wielodzietne	136	761	88	490
Alkoholizm	251	346	211	317
Narkomania	35	41	23	37

W celu przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, w szczególności z powodów ww. dysfunkcji, realizowana jest współpraca z licznymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi m. in. z Sądem Rejonowym w Białymstoku IV Wydział Rodzinny i Nieletnich, Zarządem Mienia Komunalnego w Białymstoku, placówkami oświatowymi i żłobkami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, Powiatowym i Wojewódzkim Urzędem Pracy w Białymstoku, pracodawcami, placówkami ochrony zdrowia, w tym lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami środowiskowymi, poradniami zdrowia psychicznego, Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Białymstoku, Zespołem Interdyscyplinarnym w Mieście Białystok, Fundacją „Dialog”,

Centrum Pomocy Dzieciom Stowarzyszenia „Klanza”, Stowarzyszeniem Pomocy Rodzinie „Droga”, Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa”.

IV. Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła organizację tego zadania. W Mieście Białymstoku zadania z zakresu pracy z rodziną realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku. Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zapewnia się wsparcie, które polega w szczególności na:

1) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
2) wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
3) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
4) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
5) pomocy w integracji rodziny,
6) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
7) dążeniu do reintegracji rodziny.

1. <u>Monitorowanie sytuacji dziecka zagrożonego kryzysem</u>

W przypadku, gdy MOPR poweźmie informację o rodzinie:

1) przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, w tym również z której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej,
2) w której rodzicem wychowującym dziecko jest małoletni opuszczający młodzieżowy ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii, okręgowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich lub zakład poprawczy,
3) którą sąd zobowiązał do współpracy z asystentem,

pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.)

Po przeprowadzeniu wywiadu pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji rodziny, następnie występuje do kierownika ośrodka pomocy społecznej z wnioskiem o przydzielenie asystenta rodziny. Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15.

Pracownicy socjalni MOPR w Białymstoku, celem rozpoznania i analizy sytuacji rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w 2021 roku przeprowadzili 131 wywiadów środowiskowych, natomiast w 2022 roku – 114**.**

Rozpoznania sytuacji rodziny, w szczególności dziecka zagrożonego kryzysem, pracownik socjalny dokonuje na podstawie art. 176 pkt 7 ustawy o wspieraniu rodziny

i systemie pieczy zastępczej, który stanowi, iż do zadań własnych gminy należy prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej. Informację o sytuacji takich rodzin MOPR w Białymstoku otrzymuje w szczególności od pracowników oświaty, członków rodzin, sąsiadów, organizacji pozarządowych, służby zdrowia, innych ośrodków pomocy społecznej, spółdzielni mieszkaniowych, „Niebieskiej Linii", Policji, zgłoszeń anonimowych itd. W kolejnych latach będą nadal podejmowane działania na rzecz monitorowania sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej, we współpracy z instytucjami i organizacjami.

Pracownicy socjalni MOPR w Białymstoku, w czasie wykonywania swoich obowiązków służbowych, pozostają w częstym kontakcie w szczególności z lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami środowiskowymi, szkołami, przedszkolami czy organizacjami pozarządowymi. Stała współpraca służb pozwala na uzyskanie informacji o dziecku i rodzinie, która przeżywa trudności i może potrzebować wsparcia specjalistycznego. Dotyczy to głownie rodzin, które nie korzystają z pomocy społecznej. Bez współpracy wielu służb uzyskanie wiedzy o konieczności monitorowania sytuacji dziecka nie byłoby możliwe.

W 2023 roku weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.), która ma zapewnić lepszą ochronę oraz pomoc osobom doświadczającym przemocy ze strony obecnych lub byłych członków rodziny. W realizację procedury Niebieskie Karty, jako członkowie grupy diagnostyczno – pomocowej , zostali włączeni również asystenci rodziny. W art. 9a ust. 10 ww. ustawy wskazano, iż celem grupy diagnostyczno-pomocowej jest dokonanie diagnozy i oceny sytuacji, w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej.

2. Wsparcie asystenta rodziny

Zarządzeniem Nr 8/2023 Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku z dnia 1 lutego 2023 r. wprowadzono w MOPR w Białymstoku procedury współpracy i podejmowanych działań pracownika socjalnego oraz asystenta rodziny w przypadku rodzin przeżywających rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

W 2021 roku zadania z zakresu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, oprócz MOPR w Białymstoku realizowały również organizacje, którym zlecono realizację zadania publicznego: „Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej poprzez pracę z rodziną świadczoną przez asystenta rodziny".

Tabela 5
Liczba asystentów oraz rodzin objętych wsparciem
(źródło: sprawozdanie z działalności MOPR w Białymstoku)

Instytucja/organizacja	Liczba asystentów 2021 rok	Liczba wspieranych rodzin 2021 rok	Liczba asystentów 2022 rok	Liczba wspieranych rodzin w 2022 rok
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku	14	203	17	255
Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Droga”	5	35	0	0
Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa”	2	8	0	0
Łącznie:	**21**	**246**	**17**	**255**

Na kolejne lata przewidziano 17 etatów asystentów rodziny, zatrudnionych w zadaniowym czasie pracy w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku. W przypadku konieczności objęcia wsparciem większej liczby rodzin konieczne będzie podjęcie działań w kierunku zwiększenia wskaźnika zatrudnienia na tym stanowisku w MOPR w Białymstoku lub pozyskiwanie budżetu na zlecenie realizacji zadania, zgodnie z art. 190 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej działania z zakresu pracy z rodziną realizowane są przez asystentów rodziny we współpracy z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w pracy na rzecz dziecka i rodziny. Praca asystentów rodziny z rodzinami we współpracy z przedstawicielami innych zawodów pomocowych oraz organizacji i instytucji działającymi na rzecz rodziny przyczynia się do wzrostu poziomu kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców oraz poprawy funkcjonowania rodzin w wielu dziedzinach życia.

Tabela 6
Powody zakończenia współpracy asystenta z rodziną (źródło: dane MOPR w Białymstoku)

L.p.	Powód zakończenia współpracy z rodziną	Liczba rodzin 2021 rok	Liczba rodzin 2022 rok
1.	Ze względu na osiągnięte cele	21	17
2.	Ze względu na brak efektów współpracy	15	16
3.	Ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	43	54
4.	Ze względu na zmianę miejsca zamieszkania rodziny na teren innej gminy	13	14
Łącznie		**92**	**101**

3. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”

Na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2023 r. poz. 1923) ze wsparcia asystenta rodziny może skorzystać również każda kobieta w ciąży i jej rodzina oraz rodzina z dzieckiem, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę powstałą w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Rodzina w takiej sytuacji jest uprawniona do poradnictwa w zakresie: przezwyciężania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Poradnictwo w powyższym zakresie, koordynowane jest przez asystenta rodziny. Koordynacja polega na: opracowywaniu wspólnie z osobami/rodziną katalogu możliwego do uzyskania wsparcia oraz możliwości występowania przez asystenta rodziny w imieniu osób, na ich żądanie, do jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek organizacyjnych realizujących wspieranie rodziny, w celu umożliwienia kobietom/rodzinom skorzystania ze wsparcia.

Pomimo informowania przez asystentów rodziny osób uprawnionych o możliwości skorzystania z ww. formy koordynacji wsparcia, w latach 2021 i 2022 do MOPR nie wpłynął żaden wniosek o objęcie rodziny wsparciem asystenta z ustawy „Za życiem”. Mimo braku zainteresowania formalnego ubieganie się o koordynację wsparcia przez kobiety w ciąży, w 2021 roku asystenci rodziny świadczyli poradnictwo 15 kobietom w ciąży, natomiast w 2022 roku - 7 kobietom w ciąży.

Na stronie internetowej MOPR w Białymstoku dostępny jest informator „Za życiem”.

Podnoszenie kwalifikacji przez asystentów rodziny

Osoby pracujące w obszarze pomagania osobom doświadczającym trudności życiowych, a zatem także asystenci rodziny, doświadczają wielu trudnych relacji interpersonalnych. Charakter wykonywanej pracy wymaga od nich posiadania wysokiego poziomu umiejętności interpersonalnych oraz umiejętności w zakresie motywowania do zmiany, a co za tym idzie opanowywania emocjonalnego i posiadania wiedzy specjalistycznej. Asystenci rodziny szczególnie narażeni są na przeciążenie psychiczne, związane z poczuciem odpowiedzialności, a często również z poczuciem bezsilności.

Do zadań własnych gminy, zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, należy tworzenie możliwości i finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.

W latach 2021 i 2022 asystenci rodziny korzystali z możliwości profesjonalizacji swojego warsztatu pracy poprzez udział w odpłatnych i bezpłatnych szkoleniach i warsztatach podnoszących kompetencje zawodowe. Od wielu lat asystenci korzystają również z superwizji, jako narzędzia służącego rozwojowi zawodowemu.

Tabele 7 i 8
Wykaz szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe asystentów rodziny wraz z kosztami (źródło: dane MOPR w Białymstoku)

2021

L.p.	Tytuł szkolenia	Liczba asystentów	Koszt szkolenia
1.	Praca Asystenta Rodziny – Krok w dobrym kierunku”	6	1 014 zł
2.	Praca z rodziną biologiczną w celu odzyskania dzieci przebywających w pieczy zastępczej”	2	380 zł
3.	Praca z rodziną biologiczną	1	380 zł
4.	Podejście skoncentrowane na rozwiązaniach w pracy asystenta z rodziną	1	430 zł
5.	Podstawy metodycznego działania asystenta rodziny w pigułce	3	1 290 zł
6.	Superwizja pracy asystenta rodziny	14	finansowanie z MKRPA

2022 rok

L.p.	Tytuł szkolenia	Liczba asystentów	Koszt szkolenia
1.	Przyczyny przemocy w rodzinie oraz efektywna pomoc	2	bezpłatne
2.	Zaburzenia zachowania u dzieci	1	100 zł
3.	Konferencja Naukowo-Szkoleniowa X Jubileuszowy Zlot Asystentów Rodziny	2	1 027 zł
4.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	6	bezpłatne
5.	Funkcjonowanie rodzin dysfunkcjonalnych – diagnoza problemowa i formy pracy z dziećmi i rodziną	1	bezpłatne
6.	Praca z dziećmi przejawiającymi zaburzenia emocjonalne, zachowania, osobowości i rozwoju – trudności wychowawcze	2	bezpłatne
7.	Pierwsza pomoc psychologiczna	4	bezpłatne
8.	Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu	4	bezpłatne
9.	Superwizja pracy asystenta rodziny	17	finansowanie z MKRPA

W budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku co roku planowane są środki finansowe na szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe asystentów rodziny. Osoby zatrudnione na tym stanowisku dokształcają się również we własnym zakresie lub korzystają z oferty szkoleń bezpłatnych. Wszyscy asystenci rodziny systematycznie uczestniczą w superwizji, którą finansuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

4. Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających

Zgodnie z art. 9 i art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo oraz nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej albo dyrektora centrum usług społecznych, wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z rodziną wspierającą wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem przez nią pomocy.

W latach 2021 i 2022, wśród rodzin współpracujących z asystentem, nie wystąpiła potrzeba zapewnienia wsparcia w formie rodziny wspierającej, zatem nie były ponoszone koszty związane z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Nie zaistniała zatem potrzeba zorganizowania szkolenia dla kandydatów do pełnienia tej funkcji.

MOPR w Białymstoku dysponuje kadrą przygotowaną do przeprowadzenia szkolenia przygotowującego do pełnienia funkcji rodziny wspierającej. W sytuacji potrzeby zapewnienia tego rodzaju wsparcia, niezwłocznie zostaną podjęte kroki w kierunku zapewnienia środków finansowych na pokrycie kosztów ponoszonych przez rodziny wspierające.

5. Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne jest udzielaniem porad oraz dostarczaniem informacji osobie, która znalazła się w trudnej sytuacji życiowej, z którą nie potrafi sobie poradzić. Podstawą pomocy jest rozmowa i współpraca z profesjonalistą w danej dziedzinie: psychologiem, pedagogiem, doradcą rodzinnym, doradcą zawodowym, pracownikiem socjalnym czy prawnikiem.

Poradnictwo psychologiczne ma na celu pomoc osobie w trudnej sytuacji życiowej tj. pomoc w dostrzeżeniu, nazwaniu i uznaniu problemu oraz pomoc w podjęciu działań w kierunku rozwiązania lub złagodzenia skutków tego kryzysu. Poradnictwo rodzinne dotyczy głównie problemów wychowawczych z dziećmi, ale również relacji małżeńskich/partnerskich i rodzinnych. W ramach poradnictwa specjalistycznego wyróżnia się również m.in. poradnictwo prawne (udzielane przez prawnika), zawodowe (udzielane przez doradcę

zawodowego), poradnictwo socjalne (prowadzone przez pracownika socjalnego) oraz poradnictwo pedagogiczne (prowadzone przez pedagoga).

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne jest świadczone, bez względu na posiadany dochód, osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Rodziny mają możliwość korzystania z dostępnych form poradnictwa specjalistycznego wielu instytucji i organizacji, w tym również finansowanych z budżetu Miasta Białegostoku, w szczególności: poradni psychologiczno-pedagogicznych, Ośrodka Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku, Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku, Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów „Klanza" czy Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa".

W Białymstoku funkcjonują 3 **poradnie psychologiczno-pedagogiczne**, w tym 1 poradnia specjalistyczna, które udzielają dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom bezpłatnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, związanej z wychowaniem i kształceniem:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1, ul. Piotrkowska 2,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2, Mazowiecka 35,
- Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla dzieci i Młodzieży z Zaburzeniami Emocjonalnymi, ul. Mickiewicza 31/2.

W **Ośrodku Interwencji Kryzysowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku z siedzibą przy ul. Włókienniczej 7 w Białymstoku** osoby i rodziny, w tym dzieci i młodzież, mogą skorzystać z nieodpłatnego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego czy rodzinnego. Prowadzona jest również terapia małżeństw/par. Kobiety oraz kobiety z dziećmi mogą, w ramach interwencji kryzysowej, uzyskać schronienie - w uzasadnionych sytuacjach do 3 miesięcy. W OIK rodzice mogą korzystać z warsztatów mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych „Szkoła dla rodziców" oraz grupy wsparcia dla rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.

Corocznie Miasto Białystok zleca realizację zadania publicznego polegającego na powierzeniu prowadzenia punktów przeznaczonych na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie **nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego** oraz realizację zadań publicznych z zakresu edukacji prawnej w mieście, zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 945).

Z inicjatywy Prezydenta Miasta Białegostoku od 2013 roku, przy Białostockim Centrum Edukacji, ul. Ciepła 32 w Białymstoku działa **Białostocka Akademia Rodziny (BAR)**. Głównym zadaniem postawionym przed BAR jest szeroko rozumiana edukacja i promocja rodziny. Adresatami działań są wszystkie grupy społeczne: młodzież, małżonkowie, rodzice i dziadkowie. Zadania te realizowane są poprzez organizowanie wykładów, szkoleń oraz warsztatów, na których specjaliści podejmują tematy dotyczące rodziny, wychowania oraz wzmacniania relacji rodzinnych.

Miasto Białystok zapewnia swoim mieszkańcom możliwość korzystania z różnych form

poradnictwa specjalistycznego: poradnictwo rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu pomocy społecznej, w sprawie rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień, w sprawie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach interwencji kryzysowej, dla bezrobotnych, dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także z zakresu praw konsumentów, praw dziecka, praw pacjenta, ubezpieczeń społecznych, prawa pracy, prawa podatkowego, dla osób w sporze z podmiotami rynku finansowego i inne. Lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa, o której mowa w art. 8a ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, dostępna dla mieszkańców Miasta Białystok na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Białymstoku, *w zakładce*: Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, *zakładka*: Lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa.

W latach 2021 i 2022 zlecano realizację zadania publicznego finansowanego z budżetu Miasta Białegostoku: „Specjalistyczna praca z rodzinami dzieci umieszczonych i zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej" odpowiednio na rok 2022 i rok 2023. Program skierowany był/jest do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej oraz innych osób bliskich dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej. Przewidziane jest zlecenie realizacji powyższego zadania publicznego również w roku 2024.

Jak wynika ze sporządzonej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej oraz informacji o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej „Oceny zasobów pomocy społecznej Miasta Białystok za 2022 rok", a także corocznej analizy wyników monitoringu Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2030, w Mieście Białymstoku wzrasta liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego

6. Placówki wsparcia dziennego

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190, lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w lokalu, który spełnia wymagania lokalowe i sanitarne. Placówki wsparcia dziennego mają obowiązek spełniać standardy określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Spełnianie tych standardów podlega ocenie komisji konkursowych w przypadku zlecania zadań publicznych z zakresu wspierania rodziny. Pod opieką jednego wychowawcy, w tym samym czasie w placówce, może przebywać nie więcej niż 15 dzieci.

Zadaniem placówek wsparcia dziennego jest zapewnienie dzieciom opieki i wychowania, pomocy w nauce oraz organizacja czasu wolnego, zabawa i rozwój zainteresowań. Placówki wsparcia dziennego mogą mieć charakter typowo opiekuńczy (w tym: koła zainteresowań, świetlice, kluby, ogniska wychowawcze), specjalistyczny

(organizują zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne) lub mogą być prowadzone w formie pracy podwórkowej.

Placówki wsparcia dziennego, w myśl obowiązujących przepisów, współpracują z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi, podmiotami leczniczymi oraz innymi podmiotami pomagającymi dziecku i rodzinie na terenie miasta Białegostoku. Pobyt w placówkach jest nieodpłatny, a uczestnictwo odbywa się na zasadach dobrowolności, chyba, że do tego rodzaju placówki dziecko skieruje sąd.

Na terenie Miasta Białegostoku w 2021 roku funkcjonowało 16 placówek wsparcia dziennego, z których 14 było prowadzonych przez organizacje pozarządowe i podmioty niepubliczne, w tym: 1 placówka w formie opiekuńczej, 12 w formie specjalistycznej, 1 w formie połączonej opiekuńczo-specjalistycznej. Pozostałe 2 placówki wsparcia dziennego funkcjonowały w strukturach Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Białymstoku.

W 2022 roku na terenie Miasta Białegostoku funkcjonowało 13 placówek wsparcia dziennego, z których 11 było prowadzonych przez organizacje pozarządowe i podmioty niepubliczne, w tym: 1 placówka w formie opiekuńczej, 11 w formie specjalistycznej, 1 w formie połączonej opiekuńczo-specjalistycznej. Pozostałe 2 placówki wsparcia dziennego funkcjonowały w strukturach Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Białymstoku.

Tabela 9
Placówki wsparcia dziennego w Mieście Białymstoku
(źródło: sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny)

L.p.	**Rodzaj placówki wsparcia dziennego**	**Ogółem**		**Placówka prowadzona przez Miasto Białystok**		**Placówka prowadzona przez inny podmiot**	
	Placówka w formie:	2021 rok	2022 rok	2021 rok	2022 rok	2021 rok	2022 rok
1.	Opiekuńczej	1	1	-	-	1	1
2.	Specjalistycznej	14	11	2	2	21	9
3.	Opiekuńczo-specjalistycznej	1	1	-	-	1	1
4.	Liczba placówek:	**16**	**13**	**2**	**2**	**14**	**11**
5.	Liczba miejsc:	440	323	70	70	370	253
6.	Liczba dzieci:	**514**	**520**	**86**	**98**	**428**	**422**

Miasto Białystok każdego roku zabezpiecza budżet na prowadzenie placówek wsparcia dziennego, w tym zlecanie realizacji zadań publicznych w tym zakresie. Prezydent Miasta Białegostoku zleca organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571) oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy realizację zadania publicznego, jakim jest prowadzenie placówek wsparcia dziennego na terenie Białegostoku w formach:

1) opiekuńczej: kół zainteresowań, świetlic, klubów, ognisk wychowawczych, zapewnianie

opieki i wychowania, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego oraz rozwój zainteresowań dziecka,

2) specjalistycznej: zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych oraz logopedycznych,
3) łączonych z pkt 1 i 2,
4) specjalistycznej realizującej założenia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Praca podwórkowa realizowana przez wychowawcę

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

W Mieście Białymstoku realizowany był Miejski Program „Wychowawca Podwórkowy" na lata 2019 – 2023. Celem strategicznym programu było przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz zapobieganie społecznie nieakceptowanym zachowaniom dzieci i młodzieży poprzez organizowanie im czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań oraz prowadzenie działań profilaktycznych. Adresatami Programu były dzieci i młodzież w przedziale wiekowym 6 -21 lat, a jego realizacja odbywała się na osiedlach mieszkaniowych, boiskach, kompleksach sportowych, we współpracy ze szkołami, spółdzielniami mieszkaniowymi i innymi instytucjami.

W 2022 roku średnia liczba uczestników zajęć stacjonarnych organizowanych w ramach „Wychowawcy Podwórkowego" w miesiącu wynosiła ok. 255 osób, w 2021 roku – 170 osób. Należy zaznaczyć, że w związku z ograniczeniami związanymi z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem pandemii COVID – 19, część działań w ramach Programu miała charakter zdalny, m. in. w formie zamieszania propozycji animacji czasu wolnego czy zajęć tematycznych na profilu Programu na Facebooku. W 2022 roku średnia liczba odwiedzających miesięcznie profil Programu na Facebooku to 1127 osób, w 2021 roku – 1035 osób.

W kolejnych latach Miasto Białystok planuje nadal realizować Program „Wychowawca Podwórkowy.

7. Potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wsparcia rodziny

W sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu wsparcia za lata 2021 i 2022 uwzględniono potrzeby związane z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny, a w szczególności:

- zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- organizowanie zajęć warsztatowych skierowanych do rodziców, w celu rozwijania ich kompetencji opiekuńczo – wychowawczych,
- zatrudnienie odpowiedniej liczby asystentów rodziny w stosunku do pojawiających się potrzeb,

- podnoszenie kwalifikacji asystentów rodziny, w tym w zakresie koordynacji wsparcia kobiet i rodzin z ustawy „Za Życiem”,
- zapewnienie asystentom możliwości korzystania z superwizji,
- tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, w sytuacji zaistnienia takiej potrzeby.

V. System pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku

Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców i może być realizowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. W pieczy zastępczej dziecko może przebywać do czasu zmiany sytuacji prawnej (przywrócenia rodzicom prawa do pełnej opieki lub pozbawienia rodziców praw rodzicielskich) lub do pełnoletności, a nawet dłużej, jeżeli kontynuuje naukę. W sytuacji, gdy dziecka z różnych przyczyn nie mogą wychowywać rodzice biologiczni, optymalnym rozwiązaniem jest zapewnienie mu zastępczej opieki rodzinnej. Pieczę zastępczą organizuje powiat.

1. Rodzinna piecza zastępcza

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza spokrewniona (tworzą ją wstępni dziecka, najczęściej dziadkowie, lub pełnoletnie rodzeństwo),
- rodzina zastępcza niezawodowa (tworzą ją dalsi krewni dziecka lub osoby niespokrewnione z dzieckiem),
- rodzina zastępcza zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna (tworzą ją osoby niespokrewnione z dzieckiem, otrzymują one wynagrodzenie za swoją pracę),
- rodzinny dom dziecka (prowadzący rodzinny dom dziecka nie są spokrewnieni z wychowankami, otrzymują wynagrodzenie za swoją pracą, w rodzinnym domu dziecka można umieścić więcej dzieci niż w rodzinach zastępczych niezawodowych i zawodowych).

Rodzina zastępcza oraz rodzinny domy dziecka zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie, zaspokaja jego potrzeby bytowe, emocjonalne, rozwojowe, społeczne i religijne, zapewnia kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych, umożliwia kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba, że sąd postanowi inaczej.

W 2021 roku na terenie Białegostoku funkcjonowało łącznie 158 rodzin zastępczych spokrewnionych, 45 rodzin zastępczych niezawodowych, 11 rodzin zastępczych zawodowych i 4 rodzinne domy dziecka. Jedna z zawodowych rodzin zastępczych, w związku z zakończeniem umowy, przekwalifikowała się w niezawodową rodzinę zastępczą. W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało łącznie 342 wychowanków. W 2022 roku

w Białymstoku było łącznie 153 rodzin zastępczych spokrewnionych, 44 rodziny zastępcze niezawodowe, 11 rodzin zastępczych zawodowych i 5 rodzinnych domów dziecka. Jedna z niezawodowych rodzin zastępczych przekształciła się w zawodową rodzinę zastępczą, jedna z zawodowych rodzin zastępczych przekwalifikowała się w rodzinny dom dziecka. Łącznie w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 338 wychowanków.

W ciągu ostatnich lat nieznacznie zmniejsza się liczba rodzin zastępczych spokrewnionych oraz niezawodowych, na zbliżonym poziomie pozostaje liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Należy jednak zaznaczyć, że osoby pełniące funkcję zawodowej rodziny zastępczej lub prowadzący rodzinny dom dziecka najczęściej pracują w tym zawodzie od wielu lat, natomiast na terenie Białegostoku, podobnie jak w całej Polsce, brakuje nowych kandydatów do pełnienia ww. funkcji.

Zarządzeniem Nr 1588/11 z dnia 7 grudnia 2011 r. Prezydent Miasta Białegostoku wyznaczył Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Białegostoku. MOPR, jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej, podejmuje wiele działań mających na celu pozyskanie kandydatów na opiekunów zastępczych, m. in. rozpowszechniane są ulotki i plakaty informacyjne, w Telewizji Polskiej Oddział w Białymstoku okresowo emitowany jest spot informacyjno – społeczny promujący rodzicielstwo zastępcze, pracownicy Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR promują rodzicielstwo zastępcze podczas miejskich imprez i pikników, organizują i prowadzą szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Efekty tych działań nie są jednak satysfakcjonujące. W 2021 roku w szkoleniu dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, organizowanym przez MOPR w Białystoku, uczestniczyło 7 osób, natomiast w 2022 roku – 8 osób.

2. <u>Wsparcie udzielane rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka</u>

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka, na swój wniosek obejmowani są wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudnionych w MOPR w Białymstoku. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy m. in.: udzielanie pomocy opiekunom zastępczym w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej, przygotowanie we współpracy z rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, a także z asystentem rodziny lub podmiotem organizującym prace z rodziną, planu pomocy dziecku, zapewnienie opiekunom zastępczym dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci czy udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2021 roku koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej objęli wsparciem łącznie 106 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 187 wychowanków. Z pomocy koordynatorów skorzystało 93 wychowanków usamodzielnianych. W 2022 roku koordynatorzy objęli wsparciem łącznie 105 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w których przebywało łącznie 203 wychowanków oraz udzielili pomocy 93 wychowankom usamodzielnianym.

Osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich, rodziny pomocowe oraz pomoc wolontariuszy

W zawodowych rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka zatrudnione były osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. W 2021 roku oraz w 2022 roku jedna zawodowa rodzina zastępcza i jeden rodzinny dom dziecka skorzystały ze wsparcia rodzin pomocowych. W ramach zadania publicznego „Wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie Ośrodka Konsultacyjno – Szkoleniowego", realizowanego na podstawie umowy zawartej między Miastem Białystok a Fundacją DIALOG, wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej byli obejmowani mentoringiem. Wychowanków do mentoringu typował organizator rodzinnej pieczy zastępczej.

Szkolenia podnoszące kwalifikacje opiekunów zastępczych i grupy wsparcia

W latach 2021 - 2020 rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka mieli możliwość uczestniczenia w szkoleniach zorganizowanych przez Fundację DIALOG w ramach Ośrodka Szkoleniowo – Konsultacyjnego oraz przez Centrum Reintegracji Rodziny. Opiekunowie zastępczy uczestniczyli w „Szkoleniu w duchu TBRI – jak radzić sobie z trudnymi zachowaniami", w warsztatach metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherburne, szkoleniu „Praca z nastolatkiem" i Konferencji „Kierunek Rodzina". W ramach działań Klubu Pieczy Zastępczej Ośrodka Konsultacyjno – Szkoleniowego organizowano spotkania, które łączyły w sobie elementy grupy wsparcia i edukacji.

Poradnictwo i terapia dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, pomoc prawna

Problematyka spotkań specjalistów z Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR z opiekunami zastępczymi oraz ich dziećmi i wychowankami dotyczyła najczęściej: konsultowania zgłaszanych trudności wychowawczych, wsparcia emocjonalnego w sytuacji straty, żałoby czy kryzysu, wyznaczania kierunku pracy terapeutycznej, motywowania do działań optymalizujących funkcjonowanie rodzin i poszczególnych jej członków, wsparcia emocjonalnego wychowanków usamodzielnianych oraz motywowania ich do podejmowania konstruktywnych decyzji. W 2021 roku psycholodzy i pedagog Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR przeprowadzili łącznie 624 rozmowy spierające i konsultacje, w 2022 roku odbyło się

854 takich spotkań. Opiekunowie zastępczy, ich dzieci i wychowankowie korzystali też ze specjalistycznych konsultacji w Ośrodku Konsultacyjno – Szkoleniowym Fundacji DIALOG.

Pomoc prawna świadczona była opiekunom zastępczym w Ośrodku Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku.

Świadczenia pieniężne

Rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka, poza świadczeniami obligatoryjnymi, przyznawano również świadczenia fakultatywne, udzielane na podstawie zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz Zarządzenia Nr 436/16 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 29 kwietnia 2016 roku w sprawie określenia zasad przyznawania świadczeń pieniężnych rodzinom zastępczym, rodzinom pomocowym, prowadzącym rodzinne domy dziecka na zasadach przewidzianych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Opiekunowie zastępczy otrzymywali comiesięczne świadczenia na pokrycie kosztów dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej, jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodzinnej pieczy zastępczej oraz dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka. Rodzinom zastępczym zawodowym oraz rodzinnym domom dziecka wypłacane były świadczenia na utrzymanie lokalu mieszkalnego, świadczenia związane z pokryciem niezbędnych kosztów związanych z remontem lub zmianą lokalu. Ponadto świadczenia wypłacane były także w sytuacji wystąpienia zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki.

3. Instytucjonalna piecza zastępcza.

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

- placówki opiekuńczo – wychowawczej,
- regionalnej placówki opiekuńczo – terapeutycznej,
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza, podobnie jak rodzina zastępcza lub rodzinny dom dziecka, zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, realizuje przygotowany we współpracy z asystentem plan pomocy dziecku, umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej, podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny.

W placówce opiekuńczo – wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno – terapeutycznego umieszczane są dzieci powyżej 10. roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce ww. typu jest możliwe w przypadku,

gdy w danej placówce jest umieszczona matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza typu rodzinnego wychowuje dzieci w różnym wieku, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu, współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny.

W latach 2021 i 2022 na terenie Miasta Białegostoku funkcjonowało 9 placówek opiekuńczo – wychowawczych: 8 placówek łączących działania socjalizacyjne i interwencyjne (łącznie 112 miejsc) i 1 placówka typu rodzinnego (8 miejsc).

W 2021 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych łączących działania socjalizacyjne i interwencyjne przebywało łącznie 189 dzieci, w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego – 9 dzieci, w roku kolejnym – odpowiednio 209 wychowanków i 11 wychowanków.

4. Osoby usamodzielniane

Proces usamodzielnienia wychowanka pieczy zastępczej rozpoczyna się na rok przed osiągnieciem przez niego pełnoletności, kiedy wskazuje on opiekuna usamodzielnienia. Indywidualny program usamodzielnienia (IPU) jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie. Osoba usamodzielniana, wspólnie z opiekunem usamodzielnienia, może dokonać zmian w IPU, m. in. w związku ze zmianą swojej sytuacji życiowej. Po osiągnięciu pełnoletności osobie opuszczającą pieczę zastępcza przyznaje się pomoc na kontynuowanie nauki (nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia) oraz usamodzielnienie i zagospodarowanie (nie później niż do ukończenia 26. roku życia), udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia oraz zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną. Po zakończeniu realizacji IPU osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia i kierownikiem właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie dokonują oceny końcowej procesu usamodzielnienia.

W 2021 roku 405 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej przebywających na terenie Miasta Białegostoku realizowało indywidualny program usamodzielnienia, w tym 24 osoby po raz pierwszy opracowały program, 130 razy dokonano aktualizacji IPU, sporządzono 18 ocen IPU. W 2022 roku 376 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej realizowało indywidualny program usamodzielnienia, w tym 47 osób po raz pierwszy opracowało program, 110 razy dokonano aktualizacji IPU, sporządzono 3 oceny końcowe IPU.

Realizacja IPU przez wychowanków usamodzielnianych była na bieżąco monitorowana przez pracowników zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR.

5. Wsparcie udzielane wychowankom usamodzielnianym

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej mogli korzystać z pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych. W 2021 roku Mieście Białymstoku funkcjonowało 5 takich mieszkań, z pobytu w których skorzystało 18 wychowanków usamodzielnianych, w tym matka z dzieckiem. W 2022 roku w Białymstoku funkcjonowały 4 mieszkania chronione treningowe, z pobytu w których skorzystało 19 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. W mieszkaniach chronionych treningowych wychowankowie mieli zapewnione usługi bytowe oraz naukę, mogli rozwijać lub utrwalać samodzielność, sprawność w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia samodzielnego życia.

Osoby usamodzielniane były informowane o ofertach organizacji i powiatowego urzędu pracy, przeznaczonych dla osób rozpoczynających życie zawodowe.

Osoby usamodzielniane mogły tez korzystać z pomocy psychologów i pedagoga Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR. W 2021 roku odbyły się 63 spotkania specjalistów z osobami usamodzielnianymi, w 2022 roku – 79 spotkań.

Tabelka 10
Piecza zastępcza w Mieście Białymstoku (źródło: MOPR w Białymstoku)

	2021 rok	**2022 rok**
Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	218	213
Liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej	342	338
Liczba placówek opiekuńczo - wychowawczych	9	9
Liczba wychowanków pieczy instytucjonalnej	198	220
Liczba wychowanków realizujących IPU	405	376

6. Potrzeby w zakresie systemu pieczy zastępczej

Zestawienia potrzeb, przedstawiane w latach 2021 - 2022 Radzie Miasta Białegostoku przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku wskazują na konieczność:

- prowadzenia naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz organizowania szkoleń dla kandydatów,

- zapewnienia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń, mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji,
- zapewnienia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka pomocy i wsparcia w ramach specjalistycznego poradnictwa, grup wsparcia, rodzin pomocowych, pomocy koordynatorów i wolontariuszy,
- udzielania wsparcia usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej,
- podnoszenia kwalifikacji pracowników zajmujących się pieczą zastępczą,
- zabezpieczenia środków finansowych na świadczenia pieniężnej wypłacane w ramach rodzinnej pieczy zastępczej, finansowania pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz finansowania wychowanków usamodzielnianych.

VI. Zmiany w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Ustawa z dnia 7 października 2022 r. r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2140 z późn. zm.) wprowadziła nowe rozwiązania i obowiązki z perspektywy osób realizujących zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, jako główne cele nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wskazuje:
- przyspieszenie tempa deistytucjonalizacji,
- polepszenie sytuacji osób pełnoletnich,
- usprawnienie procedur adopcyjnych,
- zwiększenie liczby adopcji dzieci starszych.

Opracowanie programu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej pociąga za sobą konieczność ujęcia problematyki deinsytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz polepszenia sytuacji usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

1. <u>Deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej.</u>

W preambule do Konwencji o Prawach Dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1989 r. wskazano, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

UNICEF określa deinstytucjonalizację jako „całość procesu planowania transformacji i zmniejszania rozmiaru zakładów stacjonarnych lub ich likwidacji przy jednoczesnym zapewnieniu innego rodzaju różnorodnych usług opieki nad dziećmi bazujących na standardach wynikających z praw człowieka i zorientowanych na rezultaty”.

W listopadzie 2012 roku Europejska Grupa Ekspertów opracowała dokument „Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności”. Komisja Europejska wskazuje, że deinstytucjonalizacja powinna być rozumiana nie tyle jako dążenie do zamknięcia zakładów

opieki, ale jako proces rozwoju usług opiekuńczych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności, który miałby umożliwić pozostawanie przez osobę potrzebującą pomocy jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania.

W czerwcu 2022 roku Rada Ministrów przyjęła dokument pod nazwą „Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)". Proces tworzenia tego dokumentu rozpoczął się w 2012 roku w związku z opracowaniem ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących deinstytucjonalizacji. W Strategii Rozwoju Usług Społecznych wskazano, że usługi społeczne, zgodnie z najnowszymi badaniami naukowymi i wytycznymi UE w tym zakresie, powinny być organizowane w sposób, który zapewni najbardziej przyjazne i optymalne warunki realizacji potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Stąd też przyjmuje się, że usługi społeczne w przyszłości powinny mieć charakter bardziej zdeinstytucjonalizowany, co oznacza rozwój usług środowiskowych w miejscu zamieszkania. Zakłada to również Regionalny Plan Rozwoju Usług i Deinstytucjonalizacji w Województwie Podlaskim na lata 2023 – 2025.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obowiązująca od 2012 roku, nie podaje definicji terminu deinstytucjonalizacja. Najczęściej przyjmuje się, że jest to proces przejścia od opieki instytucjonalnej do rodzinnych form pieczy zastępczej.

Ww. ustawa wprowadziła narzędzia dające możliwość wsparcia rodzin biologicznych przez gminy i rodzinnej pieczy zastępczej przez samorządy powiatowe. Pomoc w gminach obejmuje pomoc merytoryczną udzielaną rodzinom będącym w kryzysie opiekuńczo-wychowawczym poprzez uruchomienie takich instrumentów wsparcia jak m.in. asystenci rodziny, placówki wsparcia dziennego i rodziny wspierające. Pomoc w powiecie, udzielana rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka, obejmuje m.in. wsparcie ze strony koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, rodzin pomocowych, osób do pomocy w sprawowaniu opieki i pracach gospodarczych oraz wypłatę świadczeń obligatoryjnych i fakultatywnych.

Z informacji o wynikach kontroli „Wsparcie pieczy zastępczej w procesie deinstytucjonalizacji" Najwyższej Izby Kontroli z kwietnia 2023 roku wynika, że pomimo rozwiązań wprowadzonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ciągu 9 lat od wprowadzenia jej w życie (do 2021 roku) wskaźnik deinstytucjonalizacji wzrósł o niecałe 4%. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na niewystarczającą liczbę rodzin zastępczych, szczególnie rodzin zastępczych zawodowych. Działania promujące rodzinną pieczę zastępczą okazują się mało skuteczne, a ogromnym problemem jest spadek zainteresowania pełnieniem funkcji rodzica zastępczego.

Nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza rozwiązania, które mają na celu przyspieszenie tempa deinstytucjonalizacji:

- zwiększenie minimalnej wysokości wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz zmiany w zakresie ich waloryzacji,
- wprowadzenie, przy użyciu systemu teleinformacyjnego, rejestru obejmującego wykaz wychowanków pieczy zastępczej, wykaz osób posiadających wstępną kwalifikacje do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wykaz

kandydatów na rodziny zastępcze lub prowadzących rodzinne domy dziecka, wykaz rodzin zastępczych, wykaz rodzinnych domów dziecka, wykaz instytucjonalnych form pieczy zastępczej, wykaz usamodzielnianych,

- zmiany w zasadach przekształceń rodzin zastępczych niezawodowych w zawodowe i podpisywania umów z nowymi rodzinami zastępczymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka,
- wprowadzenie elementów derejonizacji rodzinnej pieczy zastępczej poprzez zmiany w zakresie właściwości organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego dla wstępnej kwalifikacji kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego,
- wprowadzenie zasadniczego zakazu tworzenia nowych instytucjonalnych form pieczy zastępczej,
- wprowadzenie zasady, że powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodziny zastępcze czy też rodzinne domy dziecka, nie może odmówić umieszczenia tam przez sąd dzieci (odmówić będzie można w sytuacji, gdy liczba dzieci spoza tego powiatu umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej przekroczy 25% ogólnej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat).

2. Polepszenie sytuacji osób pełnoletnich.

Skuteczne usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej jest jednym z zadań systemu pomocy i jednocześnie spełnia rolę kryterium oceny skuteczności działań pomocowych. Proces usamodzielnienia nie ma jednak definicji, która wskazywałaby jego elementy składowe oraz efekty pozwalające ocenić, czy usamodzielnienie zakończyło się sukcesem czy porażką.

Doświadczenie pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy w Rodzinie w Białymstoku wskazuje, że wczesnymi przyczynami niepowodzeń w realizowaniu programów usamodzielnienia są:

- długi pobyt dziecka pod opieką dysfunkcyjnych rodziców (dziecko trafia do pieczy zastępczej w okresie nastoletnim),
- silny przekaz rodzinny, sprzeczny z ogólnie przyjętymi normami społecznymi,
- wczesny proces demoralizacji wychowanka,
- ograniczenia poznawcze i społeczne wychowanka,
- niewystarczające kompetencje części opiekunów zastępczych w rodzinach zastępczych spokrewnionych.

Osoby usamodzielniające się nie zawsze wskazują na opiekuna usamodzielnienia osobę przygotowaną do udzielania pomocy i współpracującą z instytucjami, co utrudnia monitorowanie procesu usamodzielnienia. Pełnienie funkcji osoby usamodzielnienia jest bezpłatne, natomiast bywa czasochłonne, co nie ułatwia osobie usamodzielniającej się znalezienia odpowiedniego kandydata do pełnienia tej funkcji. Współpraca zarówno instytucji, jak i samych wychowanków, z opiekunami usamodzielnienia w dużym stopniu zależy od

kompetencji społecznych opiekunów, relacji z wychowankiem oraz gotowości do pełnienia tej nieodpłatnej funkcji. Występuje deficyt osób, które dają rękojmię należytego wykonywania swoich zadań jako opiekun usamodzielnienia. Wynika to z faktu, że wychowankowie wskazują na opiekunów usamodzielnienia np. dziadków, którzy tworzą rodzinę zastępczą, rodzeństwo, które samo potrzebuje wsparcia na progu dorosłego życia, innych krewnych, na pomoc których wcześniej nie mogli liczyć czy w końcu osoby z grona starszych znajomych. Ponadto opiekunowie usamodzielnienia nie mają uprawnień umożliwiających monitorowanie realizacji programu usamodzielnienia, m. in. prawa do uzyskiwania informacji o sytuacji szkolnej czy zawodowej wychowanka.

Ustawowe formy pomocy osobom usamodzielniającym się sprowadzają się głównie do pomocy finansowej, a w dużo mniejszym wymiarze obejmują kompetencje społeczne czy zawodowe młodych ludzi. Obserwuje się, że osoby opuszczające pieczę zastępczą często mają niskie umiejętności społeczne, co przekłada się na trudności w budowaniu relacji partnerskich i rodzinnych oraz odnalezienie się na rynku pracy. Barierą w skutecznym usamodzielnieniu się są także trudności w samodzielnym utrzymaniu się po opuszczeniu pieczy zastępczej. Wychowankowie kontynuujący naukę w systemie dziennym mają bardzo ograniczone możliwości podjęcia pracy zarobkowej.

Na podstawie kontaktu pracowników MOPR z usamodzielnianymi wychowankami pieczy zastępczej ocenia się, że więcej wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej niż pieczy instytucjonalnej podchodzi do egzaminu maturalnego oraz kończy studia. Wychowujący się w rodzinnej pieczy zastępczej z reguły są też lepiej przygotowani do dorosłego życia i owocnej realizacji procesu usamodzielnienia.

Nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza rozwiązania, które mają na celu polepszenie sytuacji osób pełnoletnich:

- zniesienie kryterium dochodowego przy ubieganiu się o pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie,
- umożliwienie powrotu pełnoletniego wychowanka do dotychczasowej formy pieczy zastępczej,
- brak konieczności spełnienia wymogu nauki w celu pozostania w dotychczasowej formie pieczy zastępczej w przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

VII. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku

W Mieście Białymstoku, podobnie jak w całej Polsce, zmniejsza się liczba osób zainteresowanych pełnieniem funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej lub prowadzeniem rodzinnego domu dziecka. Działania podejmowane przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, mające na celu pozyskiwanie nowych, kompetentnych

kandydatów na opiekunów zastępczych nie przynoszą oczekiwanego rezultatu. Zauważa się, że w społeczeństwie rośnie świadomość odpowiedzialności, z jakimi wiąże się sprawowanie pieczy zastępczej, często wobec dzieci przejawiających duże zaburzenia zachowania czy emocji. Do tego dochodzi jeszcze trudna często współpraca z rodzinami biologicznymi dzieci oraz konieczność sprostania obowiązkom wynikającym ze współpracy opiekunów zastępczych z placówkami edukacyjnymi czy zdrowotnymi. W efekcie trudności wiążące się z obowiązkami opiekuna zastępczego przewyższają często satysfakcję wynikającą z pomocy udzielanej dzieciom. Zasadne jest więc stworzenie kandydatom na opiekunów zastępczych i osobom już sprawującym tę funkcję systemu wsparcia będącego adekwatną odpowiedzią na trudności, z jakimi borykają się osoby przyjmujące pod swą opiekę dzieci.

Sytuacja placówek opiekuńczo – wychowawczych na terenie Białegostoku różni się od placówek z innych terenów Polski. Ze względu na bliskie sąsiedztwo granicy państwowej, do pieczy instytucjonalnej na terenie miasta trafiają małoletni uchodźcy, którzy w sposób nielegalny przekroczyli granicę Rzeczypospolitej Polskiej. W związku z tym, że na terenie powiatów ościennych często brakuje miejsc w pieczy zastępczej, w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie Białegostoku przebywają także dzieci spoza naszego miasta. Obserwuje się, że w 2023 roku do instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku, częściej niż w latach poprzednich, przyjmowane są dzieci (często liczne rodzeństwa) na skutek pilnej interwencji służb: pracownika socjalnego, Policji czy pracownika placówki edukacyjnej.

Według wiedzy posiadanej przez MOPR w Białymstoku, sytuacja niedoboru miejsc zarówno w rodzinnej, jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej, dotyczy przeważającej większości powiatów na terenie Polski. Mimo poodejmowania licznych działań ukierunkowanych na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, w obecnej sytuacji niemożliwe jest wyznaczenie realnego terminu zrealizowania celu, jakim jest ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w Mieście Białymstoku.

PLAN ROZWOJU RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W MIEŚCIE BIAŁYMSTOKU
na lata 2024 - 2026

	ZADANIA	FORMY REALIZACJI	REALIZATORZY	SPOSÓB DOKUMENTOWANIA
1	Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka	- umieszczanie informacji dla kandydatów na stronie internetowej MOPR w Białymstoku - rozpowszechnianie ulotek informacyjnych - promocja rodzicielstwa zastępczego podczas lokalnych imprez i uroczystości -promocja rodzicielstwa zastępczego w lokalnych mediach	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	Sprawozdawczość
2	Przeprowadzanie procedury kwalifikacyjnej	- bieżące opiniowanie kandydatów (na wniosek Zainteresowanych oraz na wniosek Sądu) - zapewnienie wykwalifikowanej kadry (psycholodzy, pedagodzy)	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Sprawozdawczość
3	Organizowanie i prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinny dom dziecka	- przeprowadzanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka - kierowanie na szkolenia prowadzone przez inne podmioty niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej - zapewnienie wykwalifikowanej kadry (trenerzy szkoleniowi)	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	Sprawozdawczość
4	Organizowanie wsparcia osobom pełniącym funkcję rodziny zastępczej i prowadzącym rodzinny dom dziecka	- obejmowanie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej - umożliwianie korzystania ze wsparcia psychologa i pedagoga - organizowanie warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe, poradnie psychologiczno – pedagogiczne, Białostocka Akademia Rodziny	Sprawozdawczość

		- zatrudnianie osób do pomocy przy opiece nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w zawodowych rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka - zapewnienie wykwalifikowanej kadry (koordynatorzy)		
5	Wzrost wynagrodzeń osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinny dom dziecka.	- uwzględnianie w planach budżetowych wzrostu wynagrodzeń dla zawodowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka - uzależnienie wzrostu wynagrodzeń od jakości opieki sprawowanej nad dziećmi	Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Sprawozdawczość
6	Zapewnienie zawodowym rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka odpowiednich warunków mieszkaniowych.	- bieżąca analiza potrzeb mieszkaniowych zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, - przekazywanie lokali na potrzeby rodzinnej pieczy zastępczej z zasobów Zarządu Mienia Komunalnego,	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Zarząd Mienia Komunalnego	Sprawozdawczość

VIII. Cel strategiczny i cele szczegółowe Programu

Celem strategicznym Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 - 2023 było zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom, w szczególności rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, oraz zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców. Jako cele szczegółowe w ww. Programie wskazano: podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka a także zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców. Jak wynika z corocznych informacji o realizacji Programu, sporządzonych na podstawie analizy wskaźników przypisanych celom szczegółowym, realizacja założonych działań była skuteczna.

Mając na względzie potrzeby z zakresu wsparcia rodziny, zasadnym jest kontynuowanie w kolejnych latach działań realizowanych już w tym obszarze. Biorąc pod uwagę potrzeby z zakresu pieczy zastępczej oraz plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej

należy podjąć działania w celu poszerzenia oferty wsparcia kierowanego do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz zwiększenia liczby rodzinnych form pieczy zastępczej. Istnieje też potrzeba kontynuowania działań wspierających osoby usamodzielniane. Udzielanie pomocy rodzinom z trudnościami, opiekunom zastępczym i ich podopiecznym oraz osobom usamodzielnianym pociąga zaś sobą konieczność poszerzania kompetencji zawodowych kadry: asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Białostocki Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej
na lata 2024 - 2026

Cel strategiczny

Zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, rodzinom zastępczym, rodzinnym domom dziecka i osobom usamodzielniającym się oraz rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.

Cele szczegółowe

I. Doskonalenie systemu wparcia rodziny.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie rodzinom wsparcia w poradniach psychologiczno – pedagogicznych.
2. Zapewnienie rodzinom dostępu do specjalistycznego poradnictwa.
3. Prowadzenie warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze.
4. Podnoszenie kompetencji zawodowych asystentów rodziny i pracowników socjalnych.

Wskaźniki:

1. Liczba osób objętych wsparciem w poradniach psychologiczno - pedagogicznych - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
2. Liczba udzielonych porad specjalistycznych - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
3. Liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach i warsztatach podnoszących kompetencje wychowawcze, m. in. w „Szkole dla Rodziców" - *utrzymanie na tym samym poziomie/wzrost.*
4. Liczba szkoleń i warsztatów skierowanych do asystentów rodziny i pracowników socjalnych - *wzrost*.

II. Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

Kierunki działań:

1. Świadczenie pracy socjalnej rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej.
2. Obejmowanie rodzin wsparciem asystenta rodziny.
3. Zapewnienie poradnictwa w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.
4. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.
5. Realizowanie Programu „Wychowawca Podwórkowy".

Wskaźniki:

1. Liczba osób i rodzin objętych praca socjalną - *utrzymanie na tym samy poziomie / spadek.*
2. Liczba rodzin objętych asystą rodzinną - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
3. Liczba porad udzielonych w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
4. Liczba dzieci i młodzieży objętych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
5. Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w Programie „Wychowawca Podwórkowy - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*

III. Zapewnienie rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka wsparcia w realizowaniu zadań z zakresu pieczy zastępczej.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie opiekunom zastępczym wsparcia merytorycznego.
2. Zapobieganie wypaleniu zawodowemu osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinnym dom dziecka.
3. Poprawa sytuacji bytowej rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Wskaźniki:

1. Liczba rodzinnych form pieczy zastępczej objęta wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
2. Liczba szkoleń i warsztatów podnoszących kompetencje zawodowe koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej - *wzrost.*
3. Liczba opiekunów zastępczych korzystających ze wsparcia psychologiczno – pedagogicznego - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
4. Liczba szkoleń i warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze opiekunów zastępczych - *wzrost*.

5. Wynagrodzenia osób pełniących funkcję zawodowej rodziny zastępczej i prowadzących rodzinny dom dziecka - *wzrost*.

IV. Zapewnienie dzieciom miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej.

Kierunki działań:

1. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
2. Organizowanie i prowadzenie szkoleń dla kandydatów do pełnienia rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
3. Przenoszenie dzieci poniżej 10. roku życia, umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, do rodzinnych form pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

1. Liczba działań promujących rodzinną pieczę zastępczą - *wzrost.*
2. Liczba opinii o kandydatach sporządzonych na wniosek sądu lub zainteresowanych - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
3. Liczba kandydatów biorących udział w szkoleniach - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
4. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
5. Liczba dzieci przeniesionych do rodzinnych form pieczy zastępczej z pieczy instytucjonalnej - *wzrost*.

V. Zapewnienie wsparcia osobom usamodzielnianym.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie osobom usamodzielnianym wsparcia emocjonalnego i merytorycznego.
2. Zapewnienie osobom usamodzielnianym możliwości pobytu w mieszkaniu treningowym.

Wskaźniki:

1. Liczba osób usamodzielnianych korzystających ze wsparcia koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub pracownika socjalnego - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost.*
2. Liczba osób usamodzielnianych korzystających ze wsparcia psychologa lub pedagoga- *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost*.
3. Liczba osób usamodzielnianych korzystających z pobytu w mieszkaniach treningowych - *utrzymanie na tym samym poziomie / wzrost*.

Wielkością wyjściową do analizy wskaźników za dany rok będą wskaźniki osiągnięte w roku poprzedzającym analizę.

IX. Oczekiwane efekty

Zakłada się, że realizacja Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 przyniesie następujące efekty;

- wzrost kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów zastępczych,
- spadek liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- poprawę sytuacji bytowej rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka,
- wzrost liczby rodzinnych form pieczy zastępczej
- skrócenie pobytu dzieci, zwłaszcza młodszych, w instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- wzrost kompetencji osobistych i społecznych osób usamodzielniających się,
- wzrost kompetencji zawodowych kadry: asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

X. Coroczny limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Tabela 11
Limit zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Rok	Liczba zawodowych rodzin zastępczych
2024	20
2025	23
2026	26

XI. Monitoring

Realizacja Białostockiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 będzie monitorowana poprzez analizę wskaźników przypisanych celom szczegółowym Programu. Działania monitorujące realizację Programu będą koordynowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku. Podmioty zaangażowane w realizację Programu będą odpowiedzialne za przekazanie danych uzyskanych z analizy wskaźników. Coroczne sprawozdanie dotyczące realizacji Programu będzie przekazywane Prezydentowi Miasta Białegostoku.

Systematyczny monitoring realizacji celów szczegółowych, a w konsekwencji celu strategicznego, dostarczy także informacji niezbędnych do opracowania Programu na kolejne lata.

XII. Adresaci Programu

Adresatami Programu są:

- rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
- rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka,
- osoby usamodzielniające się,
- asystenci rodziny, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

XIII. Termin realizacji

Program realizowany będzie w latach 2024 – 2026.

XIV. Źródła finansowania

Zadania zawarte w Programie finansowane będą z następujących źródeł:

- środki z budżetu Miasta Białegostoku,
- środki z budżetu państwa,
- środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację Programu,
- inne.

XV. Realizatorzy Programu

Podmioty realizujące Program:

- Urząd Miejski w Białymstoku,
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku,
- placówki opiekuńczo wychowawcze,
- organizacje pozarządowe,
- poradnie psychologiczno - pedagogiczne,
- Białostocka Akademia Rodziny,
- Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku.

XVI. Podstawy prawne

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem" (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1923),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r, poz. 901 z późn. zm),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 945)

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz 571),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 z późn. zm.),
- Konwencja o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.).